MAASEUDUN TULEVAISUUS
Maa- ja metsätaloustuottajajärjestön äänenkannattaja – Perustettu 1916

Päätoimittaja
Lauri Kontro
Toimituspäälliköt
Jussi Martikainen
Tiina Taipale

Nauru antaa itkua paremmin jaksamista kohdata vastoinkäymisiä.
PROFESSORI ESKO VALTAOJA TURUN SANOMISSA

Ruuan alkuperällä on suuri merkitys

Ruuan hinta on yleinen keskustelunaihe. Ruoka onkin kallistunut parin viime vuoden aikana yleistä hintojen nousua enemmän.

Syitä hintojen nousuun on monta. Suurin syy on, että ruuan kulutus on maailmalla kasvanut nopeammin kuin sen tuotanto. Lisäksi ruuan tuotannon kustannusten nousu koko ruokaketjussa on ollut yleistä hintojen nousua nopeampaa.

Kasvaneita kustannuksia ei ole pystytty siirtämään hintoihin. Tämä näkyy Suomessa maatilojen tulotason pitkään jatkuneena alamäkenä.

Mikä on ruuan oikea hinta ja mistä hinta muodostuu? Yleisenä sääntönä voi pitää sitä, että jos joku tuote on selkeästi yleistä hintatasoa halvempi, siihen löytyy myös selitys. Selitys ei useinkaan ole miellyttävä, koska hinta koostuu aina jostakin.

Kansalaisjärjestö Finnwatch julkisti maanantaina selvityksen, joka paljasti törkeitä ihmisoikeusloukkauksia thaimaalaisessa ananaksia jalostavassa tehtaassa. Samanlaista toimintaa esiintyy myös tonnikalaa jalostavissa tehtaissa.

Tehtaan työntekijöille maksettiin todella pientä palkkaa, ja he tekivät jopa kymmenen tuntia ylitöitä päivittäin. Monet työntekijät olivat salaa maahan tuotuja siirtolaisia ja jopa lapsia. Lisäksi tehtaiden johto oli takavarikoinut siirtotyöläisten passit ja työluvat.

Finnwatchin toiminnanjohtajan Sonja Vartialan mukaan kyseessä on räikein tapaus, johon he ovat suomalaisyhtiöiden alihankintaketjuja selvittäessään törmänneet.

Suomessa näitä tuotteita myydään kauppaketjujen omilla merkeillä. Kauppa perustelee omien merkkiensä edullisuutta muun muassa sillä, ettei niitä juurikaan markkinoida ja ostovolyymit ovat suuria.

Finnwatchin mukaan kaupan omien tuotemerkkien vastuullisuudessa on ongelmia erityisesti silloin, kun tuotteet hankitaan epäsuorasti. Kaupan mukaan heidän vastuunsa ulottuu tuotteen valmistajaan saakka. Raaka-aineisiin liittyvästä vastuullisuudesta vastaa tavarantoimittaja. Tässä ketjussa on nyt ilmennyt vakavia puutteita.

Tapaus osoittaa, että suuria kansainvälisiä tavaranhankintaketjuja on vaikea valvoa, vaikka suorissa tavaranhankinnoissa keskusliikkeet käyttävät kansainvälisen työjärjestön ILO:n perussopimuksiin ja YK:n ihmisoikeusjulkistukseen perustuvaa järjestelmää.

Selkeät ihmisoikeusrikkomukset ovat aina tuomittavia. Väärinkäytöksiin on puututtava nopeasti ja valvontaa on tiukennettava.

Kaupan omina merkkeinä myytäviä ananas- ja tonnikalatuotteita tuotetaan osin epäinhimillisissä oloissa.

Kokonaan vastuuta ei voi kuitenkaan ulkoistaa, vaan oma vastuunsa on myös kaupalla ja kuluttajilla. Loputtomasti ei voida kilpailla hinnalla, koska poikkeuksellisen halpa hinta maksetaan ketjun alkupäässä. Näin on nyt käynyt Thaimaan ananas- ja tonnikalatehtaissa.

EU:ssa ja erityisesti Suomessa valvotaan ruuan tuotantoa tarkasti. Alkutuotantoon liittyviä vaatimuksia on kaiken aikaa kiristetty muun muassa kanaloissa ja sikaloissa. EU:n yhteisistä säännöistä huolimatta edes kaikki jäsenmaat eivät niitä noudata.

Kuluttajat voivat ottaa kantaa ruuan tuotannon eettisyyteen vaatimalla kaikkiin tuotteisiin alkuperämerkinnät. Ne eivät kuitenkaan kerro kaikkea sitä, mitä kyseisen tuotteen takaa löytyy.

Kuluttajien pitää vaatia tuotteilta alkuperämaan lisäksi myös eettistä laatua. Parhaiten se onnistuu valitsemalla lähellä tuotettu kotimainen vaihtoehto aina kun sellainen on saatavilla.

Kaikkia tuotteita ei Suomessa tuoteta, mutta tuontituotteiden pitää täyttää samat tuotantokriteerit kuin kotimaisenkin tuotannon. Kun näin ei ole, on ruuan alkuperällä entistäkin suurempi merkitys.

Tuontituotteiden pitää täyttää samat tuotantokriteerit kuin kotimaisenkin tuotannon.

Monopoleja valvottava

Sähkön siirtohintoihin povataan maaseudulla rajuja korotuksia (MT 21.1.). Korotusten syynä on sähköverkon nopea maakaapelointi.

Kevättalvella eduskunnan käsittelyyn tuleva lakiesitys määrittää sähkökatkon enimmäiskeston maaseudulla todennäköisesti 36 tuntiin tai yhteen vuorokauteen. Pidemmistä katkoista lankeaa sähköyhtiöille korvausvastuu.

Asiassa on kaksi puolta: jakelun varmuus ja varmuuden hinta.

Sähkönjakelu on aina monopoli. Verkon omistaja voi veloittaa asiakkailtaan kaikki jakelun kustannukset sekä kohtuullisen voiton. Toki energiamarkkinavirasto valvoo kohtuuden toteutumista.

Sähkönjakelu on varmana ja tuottavana bisneksenä himoittua. Viime vuosituhannen lopulla suuret energiayhtiöt kävivät kovaa kisaa paikallisista sähkölaitoksista – hinnalla ei ollut väliä, koska sen sai lopulta periä asiakkailta.

Ilmeisesti kiristyvät vaatimukset saivat esimerkiksi Vattenfallin myymään Suomen jakeluverkkonsa vuosi sitten. Bisnes hankaloituu, kun korvausvastuu häiriöistä kasvaa.

Vattenfallin vanhat sähköverkot Hämeessä, Keski-Suomessa sekä Pohjanmaalla omistaa nyt ulkomaisten pääomasijoittajien ja Ilmarisen yhteenliittymä Elenia. Se uskoo jakelumonopolin takaavan riittävän tuoton reilun 1,5 miljardin euron sijoitukselleen.

Eduskunnan tehtävä on varmistaa, etteivät sähkönkäyttäjät jää monopoliyhtiöiden pelinappuloiksi.

Asiakas kaipaa varmaa sähköä kohtuuhintaan. Verkkoyhtiön tavoitteina ovat voitto ja myyntikunto.

Nämä tuskin kohtaavat ilman valvontaa. Ylilyöntien vaara varsinkin maaseutualueilla on suuri.

VIERASYLIÖ

Teknosysteemin koneisto yskii

Ei ole sattumaa, että yhteiskuntamme ajelehtii kriisistä toiseen. Se on seurausta talouselämän, luonnon ja ihmisten hyvinvoinnin ristikkäisistä vaatimuksista.

Ihminen on viime vuosituhansien aikana rakentanut aivan uuden systeemin, jota voi nimittää teknosysteemiksi. Kun ekosysteemi toimii oman geneettisen ohjauksensa varassa, teknosysteemi toimii ihmisen ohjauksen ja keksintöjen varassa. Nyt vaikuttaa siltä, että ohjaus on karannut käsistä!

Alun perin teknosysteemin ohjaus oli helppoa. Kuka teki terävimmän kivikirveen, hän oli vahvoilla. Sitten tehtiin musketti ja lopulta ydinpelote. Samalla kehitettiin koneistoa kaikkialla maapallolla huomaamatta lainkaan, että ihmisen toimeentulo tuli täysin riippuvaiseksi siitä: teknosysteemi vaatii aina vain enemmän energiaa tai materiaa.

Teknosysteemin toiminnan hiipuminen näkyy ja kuuluu kaikkialla maapallollamme. Koneisto yskii.

Ihmisen taloudessakin on ongelmia, mutta pahimmat vaikeudet syntyvät tekno- ja ekosysteemin yhteentörmäyksestä. Ympäristön saastuminen, raaka-aineiden ja viljelymaan niukentuminen, elinympäristöjen tuhoutuminen, sukupuutot ja ilmastonmuutos ovat seurausta siitä, ettei tunnusteta tosiasioita.

Jatkuva talouskasvu on mahdottomuus rajallisessa systeemissä eli maapallolla, koska luonnonvarat ovat rajalliset.

Tätä tosiseikkaa ei tunnu järkevinkään talouden asiantuntija tunnustavan.

Ei se, että me olemme ylittäneet Rooman klubin määrittelemät kasvun rajat, todista, ettei rajoja olisi. Klubi määritteli luonnonvarojen määrän oman aikansa tietojen varassa, mutta ennusti aivan oikein tämän päivän ongelmat.

Kun parhaat luonnonvarojen lähteet ehtyvät, joudutaan turvautumaan heikompiin – niin energian, metallien ja muiden raaka-aineiden kuin myös ravinnon tuotannossa. Tämä lisää kuljetustarvetta ja kasvattaa kustannuksia.

Jos se samalla pienentää voittoja, mielettömiin kasvuodotuksiin tottuneet sijoittajat vetävät rahansa pois ja siirtävät tuottavammille markkinoille. Heikoimmat yritykset joutuvat talousvaikeuksiin, ajautuvat konkurssiin tai sulautetaan vahvempiin.

Perin erilaiset systeemit

Teknosysteemi edellyttää jatkuvaa kasvua, ei ihmisten hyvinvointia ja onnea. Teknosysteemi ja markkinavoimat ovat vain saman ilmiön kääntöpuolia.

Markkinatalouden käyttövoimana on ahneus, eikä kauniimpaa motiivia tarvita teknosysteemin kehittämisenkään taakse. Tarvitaanko ihmistä loppujen lopuksi muuhun kuin kuluttamaan – pankkimaailmassa kaupankäynninkin hoitavat jo tietokoneet.

Jatkuva talouskasvu on mahdottomuus rajallisessa systeemissä.

Teknosysteemin ja markkinasysteemin ristiriita tulee siitä, että rahavalta pyrkii keskittymiseen: muutamalla harvalla on rahaa entistä enemmän, mutta ihmisten valtaosa ei rikastu. Siksi tavarantuotanto kasvaa nopeammin kuin kansan ostokyky.

Ekosysteemissä voi havaita osittain samoja piirteitä, ennen muuta kilpailun, joka ajaa evoluutiota eteenpäin. Tässä suhteessa lajien ja yksilöiden välinen kilpailu vastaa kasvutavoitetta.

Mutta ekosysteemi perustuu kierrätykseen: optimaalisissa oloissa aine kiertää ekosysteemin sisällä, esimerkiksi metsässä, ja ulkoa tulee ehtymätön energia, auringonvalo, joka ylläpitää aineen kiertoa.

Vakaassa ekosysteemissä ei välttämättä ole kokonaiskasvua, vaan esimerkiksi metsän kokonaisbiomassa pysyy vuosituhansia miltei samana.

Ekosysteemistä karkaa ainesta (siirtyy toiseen ekosysteemiin tai varastoituu sedimentteihin, geologisiin varastoihin kuten turve) pääosin ulkoisten, elottomien tekijöiden vaikutuksesta, joista merkittävimmät ovat tuulen ja veden synnyttämä eroosio ja kuljetus, ja maan vetovoiman aiheuttama aineksen kasautuminen. Toiseen ekosysteemiin joutunut aine ei ole poissa kierrosta.

Teknosysteemissä uudelleen käytettäväksi palautuu vain osa raaka-aineista; suurin osa hautautuu kaatopaikoille, haaskaantuu saasteina ilmaa, maahan ja vesiin tai leviää roskina ympäristöön.

Luonnon resurssit eivät enää riitä

Suuntaa pitäisi muuttaa, mutta päättäjiltä puuttuu uskallusta tarttua keskeisiin ongelmiin: väestön kasvuun ja markkinavoimien vallankaappaukseen.

Jo pelkästään lisäväestön ruokkiminen ja kouluttaminen alkaa käydä kestämättömäksi. Jos siihen lisätään koko väestön elintason nostamisen eurooppalaiselle tasolle, eivät luonnon resurssit enää riitä.

Pelottava on ammattiyhdistysten hokema, että saavutetuista eduista ei tingitä. Sama ajattelu ohjaa valtioidenkin politiikkaa.

Kun kukaan ei tingi omista eduistaan, muutosten teko systeemiin on mahdotonta. Kun demokraattisesti valittu valtiovalta ei pysty päätöksiä tekemään, hallinnon hoitavat markkinavoimat.

Kun päättäjät ovat sitoutuneet entiseen menoon, näperrellään pikkuasioitten kanssa, sorvataan uusia turhia säädöksiä (energiatodistukset!), mutta talouselämän suuntaan ei kajota.

Palkkojen alennuksestakin puhutaan vain keinona säilyttää työpaikat Suomessa, eikä sitä suinkaan perustella ympäristön kestävyydellä. Niinpä senkin ajatuksen toi julkisuuteen työnantajajärjestö, mikä tässä yhteydessä on sama kuin markkinavoimat.

Taloudellinen valta keskittyy

Heikentyneet tuotto-odotukset luovat itseään toteuttavan lamaennusteen, kun suuret osakkeiden omistajat siirtävät omaisuutensa heikosti tuottavista yhtiöistä paremman tuoton tarjoaville markkinoille tai sijoittavat kultaan.

Lamapuheet heikentävät investointihalukkuutta ja aiheuttavat työttömyyttä, jolloin myös valtion talous heikentyy.

Näin taloudellinen valta keskittyy yhä suuremmille monikansallisille yrityksille. Suurinta mahdollista tuottoa hakiessaan ne polkevat kansallisia etuja. Ne jopa kiristävät helpotuksia määräyksiin uhkailemalla toimintansa lopettamisella tai siirtämisellä ulkomaille.

Nykyisiltä johtajilta – niin kaupallisilta kuin poliittisiltakin – on pallo hukassa, kirjaimellisestikin. Mistä löytyisivät päättäjät, jotka ymmärtäisivät elämisen ehdot ja uskaltaisivat tarttua todellisiin ongelmiin?

PERTTI SEISKARI
SEPPO VUOKKO

Seiskari on filosofian tohtori sekä maa- ja metsätieteen dosentti ja Vuokko on luontokirjailija.

PÄIVÄN KUVA

SUVI NIEMI

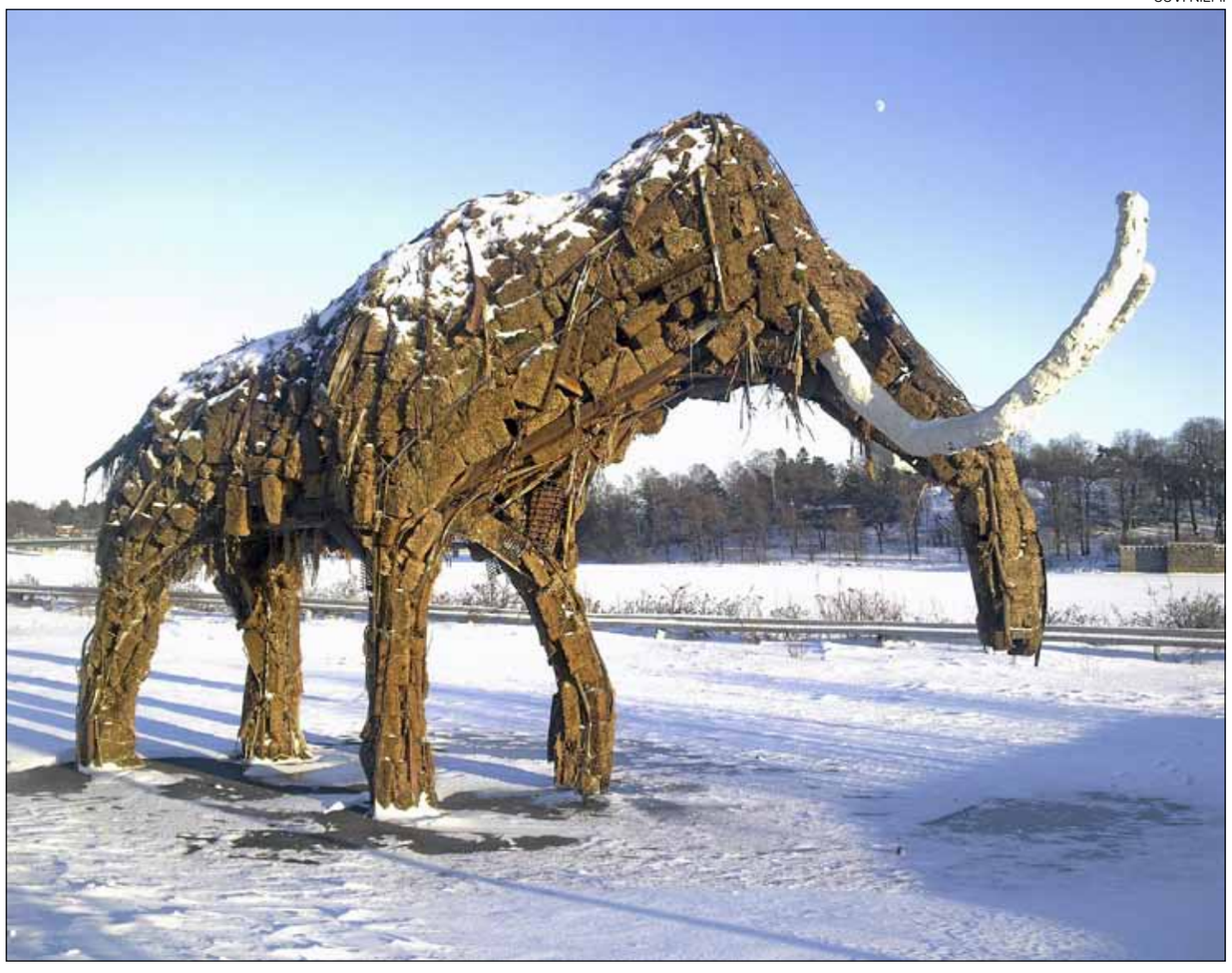

Mammutti sinnittelee

Turpeesta, maksaruohosta ja puolukanvarvuista koottu mammutti piristää hiihtäjiä ja rakennustyöläisiä Helsingin Kalasatamassa. Ympäristötaideteos on Kuvataideakatemian opiskelijan **Riitta Kopran** käsialaa ja valmistui elokuussa.
Teräskehikolla vahvistettu turvemammutti muuttuu ajan myötä ja romahtaa lopulta maahan.
Taideteoksen väliaikaisuus symbolisoi mammuttien noin neljän miljoonan vuoden eloa. Viimeiset mammutit kuolivat sukupuuttoon muutamia tuhansia vuosia sitten.

Päivän kuva -ehdotuksia voi lähettää MT:n toimitukseen osoitteeseen lukijankuva@maaseuduntulevaisuus.fi. Julkaistuista kuvista maksetaan palkkio.

KOLUMNI: JARMO PALOKALLIO

Ihmeellisiä asioita pienelle ihmiselle

Joku vuosi sitten Arla tunki Suomeen ylijäämätuotteitaan hyvin halvalla. Valio yritti vastata markkinahäiriköintiin parhaansa mukaan.

Lopputuloksen tiedämme. Kilpailuvirasto totesi Valion syyllistyneen vakavaan kilpailulain rikkomiseen.

Arla on maailman suurimpia osuuskuntia ja maidon tuottajia. Valio taas ei yllä edes pistesijoille kummassakaan sarjassa.

Siksi tuntuu epäreilulta rankaista Valiota siitä, että se vastaa omalla kotikentällään maailman ykköseksi tähtäävän Arlan häiriköintiin.

Kilpailuviraston kannalta lopputulos on nolo senkin takia, että sen päätös näyttäisi johtavan kuluttajien maidosta maksaman hinnan tuntuvaan nousuun.

Vaan mahtuu maailmaan muitakin tyhmiä päätöksiä. Yksi omituisimmista poliittisista farsseista koskee Espooseen rakennettavaa metroa.

Arla tunki ylijäämätuotteitaan Suomeen hyvin halvalla.

jarmo.palokallio@maaseuduntulevaisuus.fi

Espoolaiset vastustivat metroa vuosikymmeniä. Kaiketi se koettiin uhaksi yksityisautoilulle ja ehkä pelkona oli metron mahdollistama itähelsinkiläisten köyhien tulva.

Niin tai näin, espoolaiset ovat nyt päättäneet rakentaa metroasemansa liian lyhyiksi nykyisille junille. Sitä perustellaan säästöillä.

Säästön vastineeksi metrojunat on pakko lyhentää niin lyhyiksi, etteivät itähelsinkiläiset niihin mahdu. Moiselle hulluttelulle on vaikea edes nauraa.

Talous on oma lukunsa. Yleisesti tunnettua on, että valtion kannattaisi elvyttää taantuman aikana.

Suuret julkiset rakennushankkeet piristävät taloutta ja laman aikana niiden kustannusarviotkin pitävät.

Muuten hyvä, mutta taantuman aikana elvyttäminen edellyttää vastaavien säästöjen tekemistä nousukauden aikana.

Se taas ei ota onnistuakseen, sillä puolueet eivät uskalla toteuttaa säästöjä hyvinä aikoina.

Siksi valtio ja kunnat kiristävät vyötä silloin, kun sitä pitäisi löysätä. Se vahvistaa talouden vaihteluita.

Erityisen vaikea tilanne on nykyiselle hallitukselle. Sen pohja on niin laaja ja moniarvoinen, ettei siltä voi odottaa järkeviä linjapäätöksiä.

Se nähtiin jo hallitusneuvottelujen aikana, kun sosiaalidemokraatit kieltäytyivät näkemässä talouden synkkiä lukuja ja kokoomuksen oli siihen taipuminen.

Nyt hallitus sitten keskittyy tamppaamaan jälkikäteen pahimpia roskia maton alle. Sen parempaan siitä ei ole, eikä siinä mitään, siihen sillä on kansan antama valtakirja.

Sitten jotain ihan muuta. En tiedä, miten tarkan näkötarkastusseulan graafikon on läpäistävä ennen virkaan pääsyä.

Työnäytteiden perusteella graafikoiden näkö on selvästi parempi kuin keskivertokansalaisilla.

Purkkien kylkiin, käyttöohjeisiin ja cd-levyjen kansiin painetaan niin pientä tekstiä, ettei sitä ole ilmeisesti tarkoituskaan lukea.

Se avaa mahdollisuuden innovaatioihin.

Škodan insinöörit esittelivät syksyllä läpinäkyvästä muovista tehdyn jääskrapan, joka toimi suurennuslasina.

Ideana oli, että raapimen läpi tuijottamalla auton käyttäjä näkee lukea liian pienellä tankin korkkiin printatut tankkausohjeet ja osaa pistää pyöriin oikeat ilmanpaineet.

Tuota innovaatiota mitenkään väheksymättä mielessä kävi, ettei suurennuslasia tarvittaisi, jos ohjeet näkisi lukea ilman sitä.

Ehkä siinä on uuden innovaation paikka.

LEHTIKATSAUS

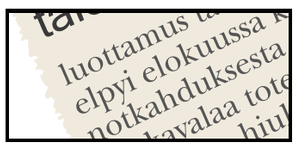

Tuuli kaipaa tosiystävää

Etelä-Suomen Sanomat pohtii tuulivoiman ongelmia – hidasta lupaprosessia ja kansalaisten vastarintaa.

”Hallinnollisten esteiden purkaminen ei auta, jos ihmisten asenteissa ei tapahdu muutosta. On vaikea ymmärtää, miten voimakkaasti kansa taistelee tuulimyllyjä vastaan.

Voisi kuvitella, että valkoisiin ja varsin äänettömiin tuulimyllyihin tottuu helpommin kuin rikki revittyihin soraharjuihin, rumiin voimajohtoihin tai kännyköiden tukiasemiin.

Moni muu maa on voittanut pelkonsa, ja tuulimyllyt jauhavat sähköä. Saksa päätti taannoin luopua kokonaan ydinvoimasta ja kattaa merkittävän osan sähköntarpeestaan tuulivoimalla. Espanjassa käyneet ovat nähneet, kuinka tuulimyllypuistot pyörivät lomakohteiden vieressä.”

Pukki pääsi kaalimaalle

Savon Sanomat kritisoi ajokortin hinnan nousua. Autokoulut olivat teettämässä selvitystä, josta seuraavat muutokset tuovat 23 miljoonan kasvun niiden liikevaihtoon.

”Lisä kertyy siitä, että tavallisen autokoulun hinta nousee 300–400 euroa ja opetuslupaopetuksen hinta 700 euroa. Hurjinta on, että opetuslupaopetuksen lähes kolminkertaistuu ja nousee yli tuhanteen euroon.

Miten tässä näin kävi?”

”Virkamiesten olisi kuitenkin pitänyt huolehtia siitä, että hallituksen esityksen perusteluissa mainittu opetuslupaopetuksen 350–400 euron kustannusnousu toteutuu eikä kaksinkertaistu kuten näyttää käyvän.”